

Financiële positie van onderwijsinstellingen 2006–2008

Marcus Driessen

Publicatiedatum CBS-website: 2 juli 2010

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Financiële positie van onderwijsinstellingen 2006–2008

Veel onderwijsinstellingen hebben een goede financiële positie. De discussie over hoge reserves bij scholen is nu al geruime tijd aan de gang, maar zijn er inmiddels veranderingen zichtbaar? Besteden scholen nu meer aan onderwijs als ze ruim bij kas zitten of voeren veel scholen nog altijd een voorzichtig financieel beleid? Het CBS onderzocht of er aanwijzingen zijn dat de financiële positie een rol speelt bij het huidige financiële beleid van de instellingen. Hierbij is vooral gekeken naar de financiën van de rijke scholen.

Samenvatting

Het totale financiële resultaat voor het gehele onderwijsveld was in 2008 duidelijk lager dan in de jaren daarvoor. Er waren ook meer instellingen die een negatief resultaat boekten. Bij veel instellingen stijgen de lasten sterker dan de baten. Een groot aantal instellingen met een zeer goede financiële uitgangspositie houdt jaarlijks echter nog altijd relatief veel geld over. Dit zijn vooral instellingen in het primair en voortgezet onderwijs. In het middelbaar en hoger beroepsonderwijs werd het resultaat in 2008 voor een belangrijk deel bepaald door de rentebaten en -lasten. Instellingen met een goede financiële positie profiteren van hoge rentebaten terwijl instellingen met een slechtere financiële positie juist eerder met hoge rentelasten te maken hebben en mede daardoor lagere resultaten boeken.

Een genuanceerd beeld van de financiële situatie van individuele instellingen is wel nodig om een goed oordeel te kunnen geven over hoe de scholen er financieel voorstaan. De overgrote meerderheid van de schoolbesturen staat er financieel gezien in ieder geval nog goed voor.

1. Inleiding

Sinds het interview van ROC-directeur Leo Lenssen in Buitenhof, twee dagen voor Prinsjesdag 2003, is er verhoogde interesse in de financiële positie van onderwijsinstellingen. Hebben de scholen werkelijk geld op de plank (bank) dat niet aan onderwijs wordt besteed? Deze discussie komt nog steeds ieder jaar terug als er nieuwe gegevens beschikbaar zijn. In september 2009 verscheen het rapport 'Financieel beleid van onderwijsinstellingen' van de door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) ingestelde Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen, onder leiding van prof. dr. F.J.H. Don. Deze commissie deed onderzoek naar de optimale financieringsstructuur van de instellingen in de verschillende onderwijssectoren. Een van de belangrijke conclusies uit het rapport is dat de financiële deskundigheid bij onderwijsinstellingen verbeterd dient te worden:

"In alle sectoren is het financiële beleid voor verbetering vatbaar. Veel instellingen combineren een hoog eigen vermogen met hoge (gemiddelde) exploitatieoverschotten: dit duidt op overmatige voorzichtigheid. Bij instellingen die al zeer solvabel zijn, is er ruimte om via exploitatietekorten het eigen vermogen te verlagen, en zouden er dus meer middelen besteed kunnen worden aan het onderwijs." ¹⁾

In 2008 was het exploitatieresultaat van de onderwijsinstellingen een stuk lager dan in voorgaande jaren. Het primair onderwijs behield dankzij rentebaten een positief resultaat, maar de mbo-instellingen kwamen in de rode cijfers (Driessen, 2010).

Een negatief resultaat is voor scholen geen reden om in paniek te raken. Het mbo-veld had de laatste 10 jaar altijd een positief resultaat. Voor non-profitorganisaties is het feitelijk de bedoeling dat het geld dat in het ene jaar wordt overgehouden in een ander jaar wordt uitgegeven. Een negatief resultaat na jaren van positieve uitkomsten kan zelfs een aanwijzing zijn van goed financieel management.

¹⁾ Financieel beleid van onderwijsinstellingen versie 1.2, p.12, Rapport van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen, 29-9-2009.

Het resultaat van een bepaalde sector in één jaar zegt niets over individuele instellingen en ook niet over de financiële positie van de instellingen. Op StatLine staan de financiële gegevens van de onderwijsinstellingen getotaliseerd per sector²⁾. In dit artikel wordt meer ingezoomd op de financiële positie van individuele instellingen. Hebben alle instellingen een goede financiële positie of zijn er 'rijke' en 'arme' scholen? Wat zijn de verschillen op financieel gebied tussen de instellingen met een goede en een minder goede positie en is de financiële positie van invloed op het (financiële) beleid van de onderwijsinstellingen?

Het bevoegd gezag van een school of instelling stelt de jaarrekening op en levert deze aan bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO, voorheen CFI), de uitvoeringsorganisatie van de Rijksoverheid voor het onderwijs. Met de term bestuur of instellingsbestuur wordt ook het bevoegd gezag bedoeld. Onder één bestuur kunnen meerdere instellingen of scholen geplaatst zijn. Een school of instelling kan op zijn beurt bestaan uit meerdere vestigingen of locaties. Het aantal scholen in Nederland is aanzienlijk groter dan het aantal besturen, vooral in het basisonderwijs.

De cijfers die aan de basis liggen van dit onderzoek, zijn verkregen van DUO, die per bevoegd gezag de financiële gegevens uit de jaarrekeningen registreert. De financiële positie van scholen of instellingen die in dit artikel beschreven wordt, betreft steeds de financiële positie van het bevoegd gezag.

2. Financiële positie bepalen door financiële kengetallen

Om de financiële positie van een organisatie te bepalen wordt gebruik gemaakt van financiële kengetallen. De meest gehanteerde bedrijfseconomische kengetallen zijn solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit.

2.1 Financiële kengetallen

Solvabiliteit, Liquiditeit en Rentabiliteit

- De solvabiliteit is een indicator voor de financiële positie van een organisatie op lange termijn: de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen.
- De liquiditeit geeft aan in hoeverre een instelling aan haar korte termijnverplichtingen kan voldoen: de verhouding tussen vlottende middelen en vlottende schulden. Vlottend wil zeggen binnen een jaar beschikbaar (middelen) of binnen een jaar te voldoen (schulden).
- De rentabiliteit is het kengetal dat aangeeft wat het resultaat is in verhouding tot de totale omzet of het totale vermogen van een organisatie.

In de bedrijfseconomische literatuur worden verschillende definities en formules gebruikt om de genoemde kengetallen te berekenen. Voor dit onderzoek zijn de financiële kengetallen op de volgende wijze berekend:

$$\text{Solvabiliteit} = \frac{\text{Eigen Vermogen}}{\text{Totaal Vermogen}}$$

$$\text{Liquiditeit} = \frac{\text{Vlottende activa}}{\text{Kortlopende Schulden}}$$

$$\text{Rentabiliteit} = \frac{\text{Totaal Resultaat}}{\text{Totale Baten}} * 100\%$$

²⁾ StatLine-tabel Onderwijsinstellingen; financiën. Zie www.cbs.nl.

De solvabiliteit en de liquiditeit worden berekend aan de hand van posten op de balans, de rentabiliteit is een kengetal voor de lopende rekening, ofwel de Staat van Baten en Lasten.

Weerstandsvermogen en kapitalisatiefactor

Bij de invoering van de lumpsumbekostiging voor het primair onderwijs werd het weerstandsvermogen als belangrijk kengetal voor onderwijsinstellingen gehanteerd. Ook voor het weerstandsvermogen zijn er verschillende berekeningswijzen. Voor het primair onderwijs werd uitgegaan van de volgende formule³⁾:

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Eigen Vermogen -/- Materiële vaste activa}}{\text{Rijksbijdragen}}$$

In de bedrijfseconomie wordt het begrip weerstandsvermogen ruimer gehanteerd: het vermogen dat de organisatie heeft om in financieel slechte omstandigheden aan haar verplichtingen te voldoen en faillissement te voorkomen (Heezen, 2002).

De commissie Don adviseert in haar rapport om het weerstandsvermogen niet meer te gebruiken bij de beoordeling van de financiële positie van onderwijsinstellingen en introduceert een nieuw kengetal, de kapitalisatiefactor. Dit kengetal wordt voor het primair en voortgezet onderwijs met de volgende formule berekend:

$$\text{Kapitalisatiefactor} = \frac{\text{Totaal Vermogen -/- Gebouwen en terreinen}}{\text{Totale Baten}}$$

De kapitalisatiefactor moet vooral aangeven of een instelling de mogelijkheid heeft om meer te investeren. Een hoog totaal vermogen⁴⁾ in verhouding tot de totale baten wijst inderdaad op voldoende beschikbare middelen om extra investeringen te doen. Het zegt echter niets over de verplichtingen op korte termijn of over de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen. Een hoge kapitalisatiefactor gaat daarom niet altijd gepaard met een goede financiële positie. Dit kengetal is vooral geschikt voor een snelle indicatie. Voor een goede bepaling van de financiële positie zijn de kengetallen kapitalisatiefactor en weerstandsvermogen minder geschikt en worden daarom in het vervolg van dit artikel niet gebruikt

2.2 Ontwikkeling van de kengetallen per sector

In figuur 1 staat de solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit voor 2006–2008. Voor het primair onderwijs zijn pas gegevens per instelling beschikbaar vanaf 2006, het jaar dat de lumpsum-bekostiging ingevoerd werd.

De solvabiliteit is in normale omstandigheden een redelijk stabiel kengetal. Zo schommelt de solvabiliteit van het voortgezet onderwijs al vanaf 2001 rond 0,45. In het mbo is wel een sterke daling zichtbaar. Dit is het directe gevolg van het steeds slechter wordende resultaat met als dieptepunt de negatieve rentabiliteit in 2008.

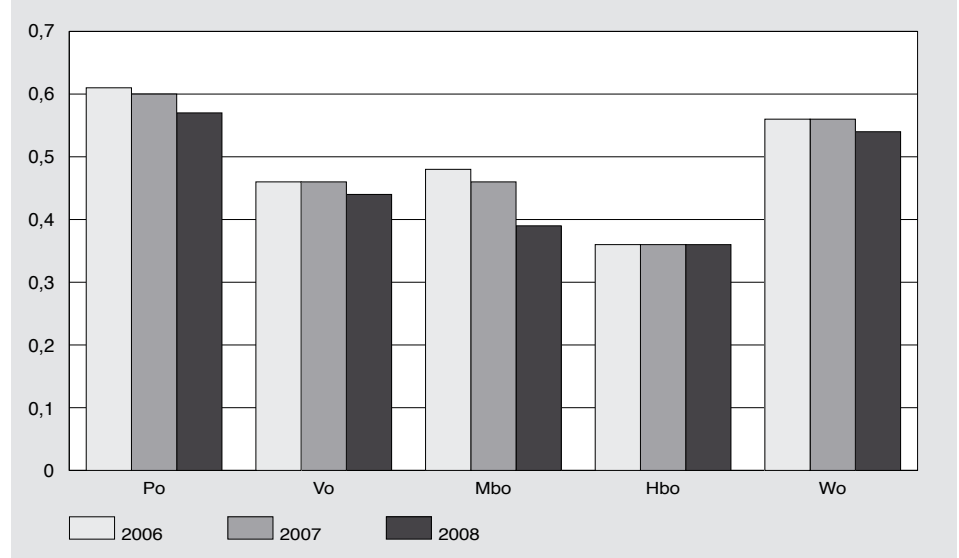
2.3 Signaleringsgrenzen

Om een oordeel te geven of een instelling een goede of slechte financiële positie heeft, zijn er grenzen gesteld aan de kengetalwaarden. Deze grenzen zijn geen harde normen

³⁾ Voor het voortgezet onderwijs werd dit kengetal zonder correctie van de materiële vaste activa en met de totale baten in plaats van de rijksbijdragen berekend.

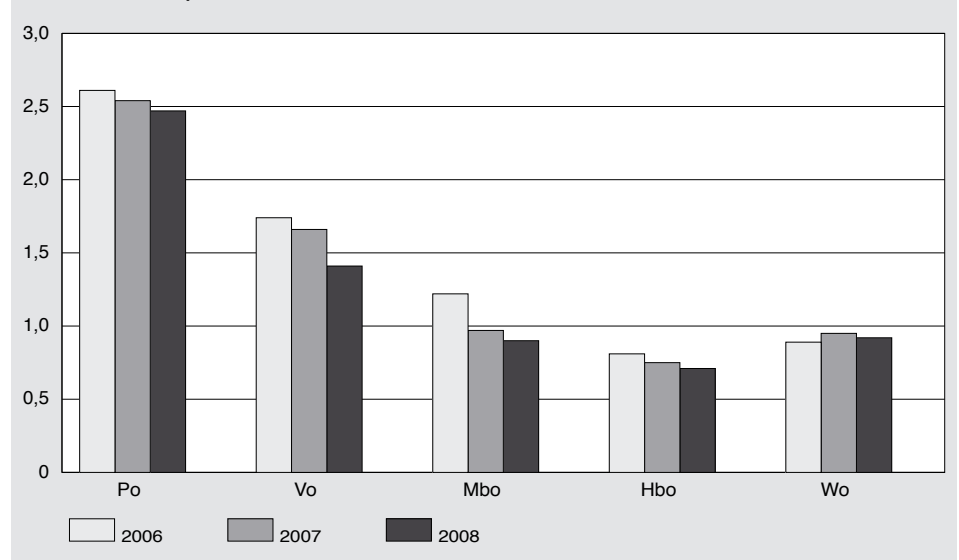
⁴⁾ Het totaal vermogen is gelijk aan het balanstotaal. Instellingen voor basis- en voortgezet onderwijs zijn in principe geen eigenaar van de schoolgebouwen. De eigendom ligt doorgaans bij de gemeente. Er zijn scholen die wel investeren in huisvesting. Om de kapitalisatiefactor van de instellingen onderling te vergelijken wordt de formule gecorrigeerd met de stand op de balans voor de gebouwen en terreinen.

1a. Gemiddelde solvabiliteit

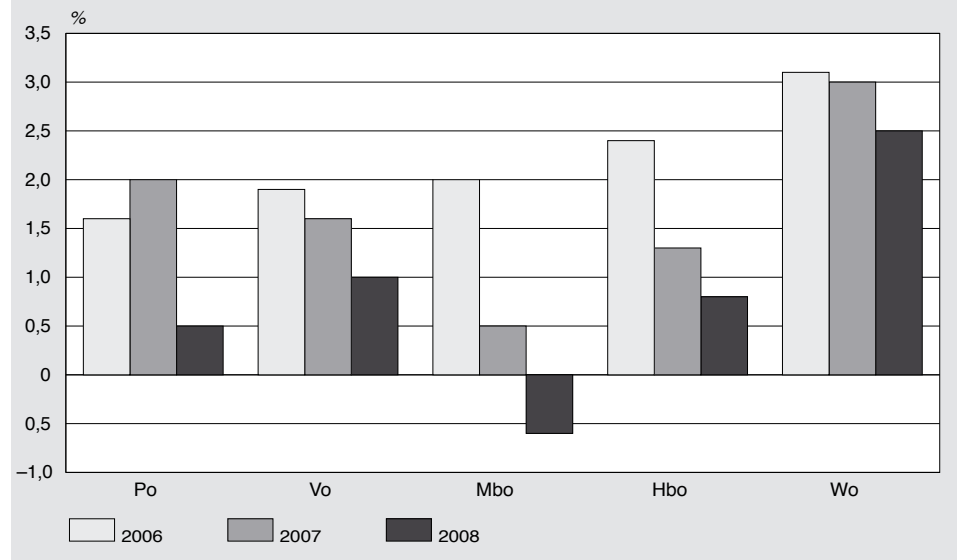
Bron: CBS

1b. Gemiddelde liquiditeit

Bron: CBS

1c. Gemiddelde rentabiliteit

Bron: CBS

waarbinnen de instellingen moeten blijven, maar hebben wel een signaalfunctie. Vandaar de term signaleringsgrens. Het ministerie van OCW gebruikt de signaleringsgrenzen voor de beoordeling van de financiële positie van onderwijsinstellingen⁵⁾.

Solvabiliteit > 0,20

Een financieel gezonde instelling heeft een buffer om financiële tegenvallers op te vangen. De commissie Don heeft een ondergrens gesteld voor de solvabiliteit. Hiermee kan voor elke instelling het minimaal gewenste vermogen worden bepaald:

“Met het oog op de kredietwaardigheid van een onderwijsinstelling is het wenselijk dat het eigen vermogen toereikend is om de normale financiële risico’s op te vangen. De commissie meent dat voor alle onderwijssectoren een solvabiliteit van 0,2 als ondergrens kan worden gehanteerd”⁶⁾

Staat 1
Instellingen per sector naar solvabiliteitscategorie, 2008

	Po	Vo	Mbo	Hbo	Wo
	%				
Solvabiliteit					
< 0,20	3	6	5	10	7
0,20 tot 0,40	8	31	52	51	7
0,40 tot 0,60	32	41	25	21	50
>= 0,60	57	22	19	18	36

Bron: CBS.

Ongeveer 4 procent van alle onderwijsinstellingen heeft een lagere solvabiliteit dan noodzakelijk wordt geacht. Als de solvabiliteit onder de 0,10 komt dan wordt de financiële positie echt zorgelijk, zeker als de instelling ook op andere kengetallen laag scoort.

Een solvabiliteit tussen 0,20 en 0,40 is voor de meeste instellingen voldoende om als financieel gezond beschouwd te kunnen worden. Een waarde boven 0,60 is erg hoog. In het primair onderwijs heeft meer dan de helft van de schoolbesturen zo'n ruime solvabiliteit.

Liquiditeit tussen 0,50 en 1,50

Een liquiditeit van 1 betekent dat de kortetermijnverplichtingen (kortlopende schulden) precies gedekt worden door de vlottende activa. Bij goed financieel management is het niet nodig dat de liquiditeit ver boven 1 komt en een waarde iets onder 1 is niet bezwaarlijk. De signaleringsgrenzen voor de liquiditeit liggen daarom op 0,50 en 1,50.

Staat 2
Instellingen per sector naar liquiditeitscategorie, 2008

	Po	Vo	Mbo	Hbo	Wo
	%				
Liquiditeit					
< 0,50	1	8	20	18	–
0,50 tot 1,00	5	13	36	41	57
1,00 tot 1,50	8	21	22	13	29
>= 1,50	87	59	22	28	14

Bron: CBS.

⁵⁾ De Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (2009) heeft aanbevelingen gedaan voor de te hanteren signaleringsgrenzen.

⁶⁾ Financieel beleid van onderwijsinstellingen, p.10.

In staat 2 valt het hoge percentage in het primair onderwijs met een waarde boven 1,50 direct op. Het gemiddelde voor het primair onderwijs ligt zelfs op 2,47. In 2006 was de gemiddelde waarde nog 2,61 en had 89 procent van deze besturen een liquiditeit van meer dan 1,50. De ontwikkeling naar beneden is ingezet, maar het gaat langzaam. Ook in de andere sectoren is er een daling. In het hoger beroepsonderwijs is het gemiddelde met 0,71 het laagst van alle sectoren. Bij ongeveer een op de vijf mbo- en hbo-scholen is de liquiditeit lager dan 0,50.

Rentabiliteit dichtbij 0

Het kengetal rentabiliteit geeft aan of een school in een jaar relatief veel of weinig geld heeft overgehouden of dat er juist een tekort was. Omdat een onderwijsinstelling geen winst nastreeft, zou de rentabiliteit structureel dichtbij nul moeten uitkomen.

Een incidentele gebeurtenis kan de rentabiliteit in een bepaald jaar sterk beïnvloeden. Het is daarom goed om naar (het gemiddelde van) meerdere jaren te kijken. Als een instelling structureel tekort komt, dan kunnen financiële problemen ontstaan. Structurele overschotten kunnen wijzen op overmatig spaargedrag. Maar dan moet wel eerst gekeken worden naar de uitgangspositie van de instelling: de financiële positie. De ontwikkeling van de rentabiliteit kan wel een indicatie geven van wat de uitwerking is van het financiële beleid van instellingen.

Staat 3
Aantal instellingen (in %) per sector met een positieve of negatieve rentabiliteit 2006–2008

	Po	Vo	Mbo	Hbo	Wo
	%				
2006					
< -3%	9	10	9	5	–
-3 tot 0%	17	12	8	13	14
0 tot 3%	34	37	44	28	21
>= 3%	40	40	39	54	64
2007					
< -3%	10	11	16	8	–
-3 tot 0%	16	17	20	21	7
0 tot 3%	32	33	34	26	36
>= 3%	42	39	30	46	57
2008					
< -3%	16	11	23	13	14
-3 tot 0%	26	25	20	10	14
0 tot 3%	28	35	33	41	36
>= 3%	30	29	23	36	36

Bron: CBS.

Het aantal instellingen met een sterk negatieve rentabiliteit is sinds 2006 toegenomen, terwijl minder scholen een ruim overschot noteerden. Een tekort of overschot van 3 procent is voor non-profitorganisaties veel, zeker als dit structureel is⁷⁾. Het zijn vaak dezelfde instellingen die een ruim positief resultaat boeken.

2.4. Beoordeling financiële positie

Een instelling is financieel gezond als op korte en lange termijn aan alle verplichtingen kan worden voldaan en als er geen financiële belemmeringen zijn voor nieuwe investeringen. Voor een beoordeling van de financiële positie wordt gekeken naar de balans. Dat kan dus met de kengetallen solvabiliteit en liquiditeit.

Voor non-profitinstellingen zoals in het onderwijs is het verder gewenst dat de baten en lasten over meerdere jaren ongeveer aan elkaar gelijk zijn. Vervolgens is het interessant om met de financiële positie als uitgangspunt te kijken naar het resultaat op de staat van baten en lasten, dus naar de rentabiliteit.

⁷⁾ De Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (2009) stelt een ondergrens van 0 en een bovengrens van 5 procent voor als signaleringsgrenzen. Daarbij wordt wel naar het gemiddelde over meerdere jaren gekeken.

Samenhang tussen solvabiliteit en liquiditeit

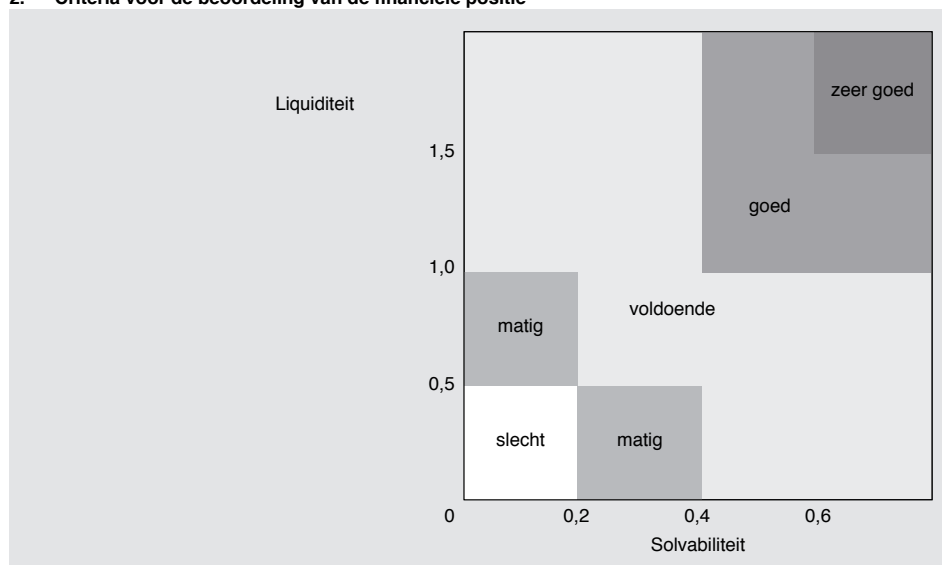
Als een school een lage solvabiliteit heeft maar een hoge liquiditeit, dan heeft de instelling de mogelijkheid om de solvabiliteit te verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door de liquiditeit (liquide middelen) te gebruiken om schulden eerder af te lossen. De verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen neemt dan toe.

Anderzijds kan bij een hoge solvabiliteit een lage liquiditeit positief beïnvloed worden door bijvoorbeeld een langlopende schuld aan te gaan en zodoende extra geld (liquide / vlot-tende middelen) aan te trekken. Een bank zal eerder een lening afsluiten als de school voldoende solvabel is. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met hogere rentelasten en daardoor minder ruimte in de lopende en toekomstige exploitatie.

Solvabiliteit én liquiditeit laag

Als zowel de solvabiliteit als de liquiditeit een lage waarde vertoont, dan heeft een instelling weinig financiële flexibiliteit en kunnen financiële tegenvallers niet meer goed worden opgevangen. Er zijn dan maatregelen nodig om de financiële positie te verbeteren. Dat kan door te bezuinigen, zodat een positief resultaat verkregen wordt, of door investeringen uit te stellen. In het eerste geval neemt het eigen vermogen toe en dus ook de solvabiliteit (bij gelijkblijvend vreemd vermogen). In de tweede situatie blijft het geld langer in kas, hetgeen een positief effect heeft op de liquiditeit.

2. Criteria voor de beoordeling van de financiële positie

Bron: CBS

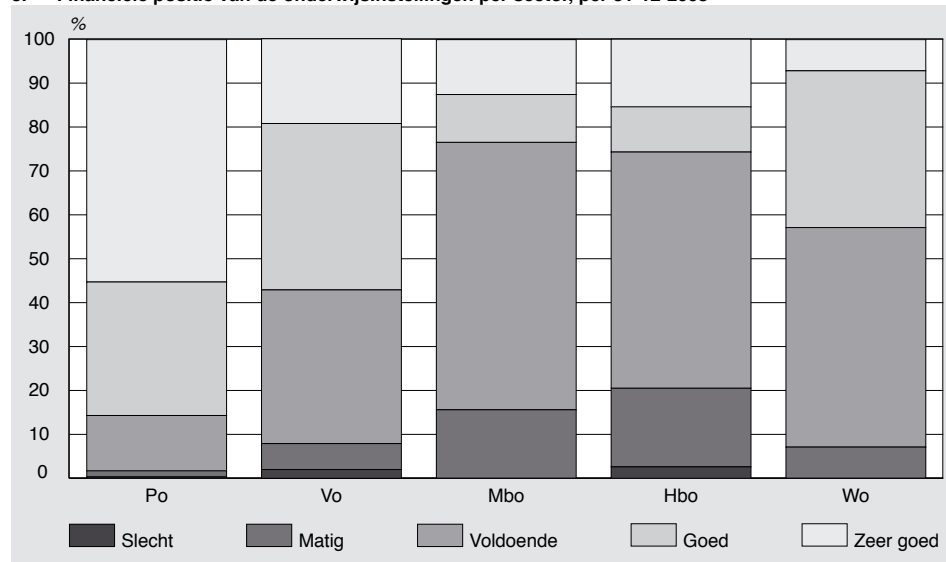
Hoge solvabiliteit én hoge liquiditeit: zeer goede financiële positie

Een school met een hoge solvabiliteit en een hoge liquiditeit staat er financieel gezien zeer rooskleurig voor. Een dergelijke instelling kan zich permitteren om extra middelen in te zetten, bijvoorbeeld ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Dat kan door een eenmalige investering, maar ook door structureel de lasten te verhogen, bijvoorbeeld door het aanstellen van extra personeel. Als een structurele verhoging van de lasten leidt tot een structureel tekort op de exploitatie, dan moet er goed gekeken worden hoe de financiële kengetallen zich op langere termijn zullen ontwikkelen.

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat het grootste deel van het po-veld een goede tot zeer goede financiële positie heeft en dat er slechts enkele scholen zijn met een slechte positie. Als slecht worden de instellingen beschouwd waarbij zowel de solvabiliteit als de liquiditeit onder de signaleringsgrens liggen. In totaal over alle sectoren gaat het hierbij om minder dan 1 procent van alle besturen (11 van de 1 669) die voor verslagjaar 2008 een jaarrekening hebben ingediend bij OCW.⁸⁾

⁸⁾ Zie kader in inleiding.

3. Financiële positie van de onderwijsinstellingen per sector, per 31-12-2008

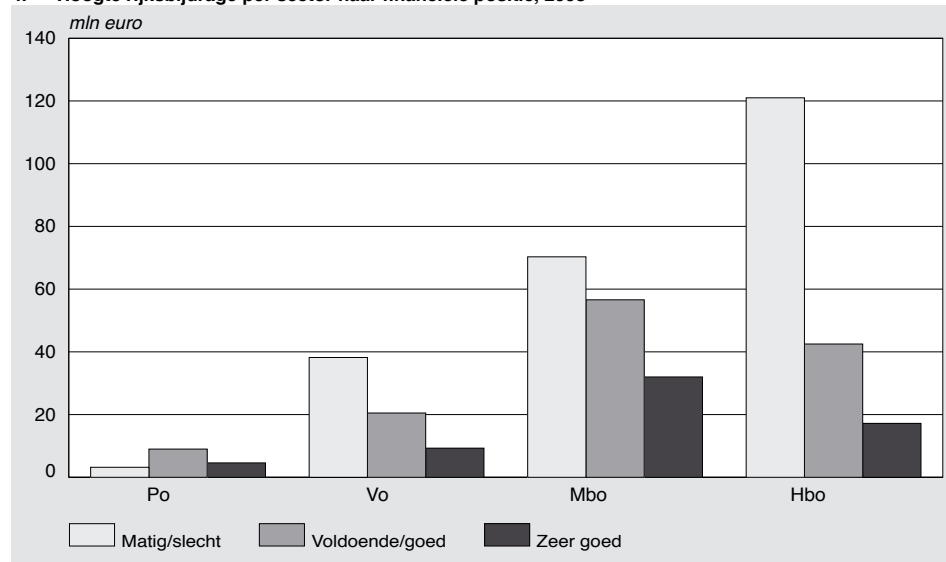
Bron: CBS

Kleine instellingen hebben de beste financiële positie

In alle sectoren hebben kleine instellingen vaker een zeer goede financiële positie. De hoogte van de rijksbijdrage is een goede graadmeter voor de grootte van instellingen. Het aantal leerlingen of studenten is namelijk de belangrijkste factor voor de berekening van de rijksbijdrage. In onderstaande grafiek is het verband tussen financiële positie en instellingsgrootte goed te zien.

De instellingen met een matige of slechte positie zijn in bijna alle sectoren duidelijk groter dan gemiddeld. In het primair onderwijs heeft juist een aantal kleine instellingen een zwakke financiële positie. Zoals eerder aangegeven gaat het om een relatief klein aantal scholen.

4. Hoogte rijksbijdrage per sector naar financiële positie, 2008

Bron: CBS

Het aantal universiteiten is te klein om algemene verschillen te kunnen waarnemen. Het effect van een individuele instelling kan het beeld te veel verstoren. Vandaar dat het wetenschappelijk onderwijs hier buiten beschouwing is gebleven.

3. Van financiële positie naar financieel beleid?

Instellingen met een zwakke financiële positie zullen streven naar een positief resultaat. Een positief resultaat wordt toegevoegd aan het eigen vermogen. De solvabiliteit neemt daardoor in beginsel toe. Als er geld overblijft, dan zal door de hogere stand van de liquide middelen ook de liquiditeit stijgen. Op dezelfde manier kan een negatief resultaat leiden tot een slechtere financiële positie. Het jaarlijkse resultaat heeft dus invloed op de financiële positie van een instelling. Doelbewust financieel beleid kan van invloed zijn op het resultaat.

De vraag is of onderwijsinstellingen de financiële positie gebruiken om het beleid aan te passen. Stuur de school aan op een positief resultaat om de financiële positie te verbeteren of besluit de instelling juist om extra geld uit te geven omdat de financiële situatie dat toelaat? Het kengetal rentabiliteit geeft hierover gedeeltelijk uitsluitsel. Het verhogen van de lasten leidt niet altijd tot een negatief resultaat. Een sterk negatief resultaat hoeft ook niet het gevolg te zijn van het doelbewust verhogen van de lasten. Langdurige ziektegevallen maar ook een relatief grote verandering van het aantal leerlingen kan op korte termijn een verstoring van de financiële stabiliteit veroorzaken.

Het aantal instellingen dat een zeer goede of juist een zeer slechte rentabiliteit behaalt geeft wel een indicatie of de scholen nog steeds voorzichtig zijn of dat er in toenemende mate extra geld wordt ingezet voor het onderwijs.

In dit hoofdstuk wordt naar de resultaten van de exploitatierekeningen gekeken met de financiële positie van 2006 als uitgangspunt. Dat is het eerste jaar dat de financiële gegevens van de besturen voor primair onderwijs beschikbaar kwamen⁹⁾. Voor de andere sectoren geldt dat de financiële positie van de meeste instellingen in de periode voor 2006 niet drastisch gewijzigd is.

3.1 Financiële positie van 2006 als uitgangspunt

Omdat de discussie over de financiële positie van onderwijsinstellingen de laatste jaren steeds meer speelde, is het interessant om te kijken naar de resultaten van de laatste twee jaar (2007 en 2008). Uitgangspunt is daarbij de balanspositie op 31 december 2006. De resultaten in 2007 en 2008 geven de ontwikkelingen bij de instellingen op korte termijn weer.

Matige tot slechte positie in 2006

In 2006 hadden 17 onderwijsinstellingen (alle sectoren) een matige tot slechte financiële positie. Van deze instellingen hebben er 10 de financiële positie dusdanig verbeterd dat per 31-12-2008 de positie voldoende of zelfs goed is. Zes van de zeven andere instellingen zagen de financiële positie echter verslechteren, vooral door een negatief resultaat in 2008.

Doordat meer instellingen in 2008 een (sterk) negatief resultaat scoorden, is het aantal instellingen met een matige tot slechte financiële positie wel toegenomen tot 65. Een negatieve rentabiliteit leidde bij deze scholen dus tot een duidelijke verslechtering van de financiële positie.

Zeer goede positie in 2006

In grafiek 3 is te zien dat een groot deel van de instellingen in het primair onderwijs een zeer goede financiële positie heeft. Van de po-instellingen met een zeer goede positie in 2006 had 15 procent zowel in 2007 als in 2008 een negatieve rentabiliteit. Een veel groter deel (50 procent) daarentegen verbeterde haar toch al goede financiële positie door twee jaar een positief resultaat te scoren. Bij 165 van de 751 po-besturen (22 procent) met een

⁹⁾ In 2006 ging het primair onderwijs over op lumpsumbekostiging. De verantwoording aan OCW (DUO-CFI) gebeurt sindsdien via de jaarrekening. Voor po-instellingen is de financiële positie daarom pas vanaf 2006 bekend.

zeer goede positie in 2006 was de rentabiliteit in 2007 én in 2008 zelfs hoger dan 3 procent, dus sterk positief.

Staat 4
Rentabiliteit in 2007 en 2008 met de financiële positie in 2006 als uitgangspunt

	Primair onderwijs		Andere sectoren	
	Financiële positie 2006:		Financiële positie 2006:	
	Voldoende tot goed	Zeer goed	Voldoende tot goed	Zeer goed
	%			
Rentabiliteit in 2007 en 2008:				
2 jaar negatief	19	15	14	19
1 jaar negatief en 1 jaar positief	34	36	35	27
2 jaar positief	47	50	51	53
2 jaar sterk negatief ¹⁾	3	4	2	9
2 jaar sterk positief ¹⁾	15	22	17	36

Bron: CBS.

¹⁾ Een rentabiliteit van +3% of hoger wordt hier beschouwd als sterk positief en lager dan -3% als sterk negatief. Zie ook de tekst aan het eind van paragraaf 2.4.

Bij de andere sectoren boekte een nog groter deel van de instellingen met een zeer goede uitgangspositie hoge resultaten in zowel 2007 als 2008. Van de rijkste instellingen behaalde 36 procent in deze jaren een sterk positief resultaat. Deze scholen werden dus nog rijker. Slechts 9 procent van de rijkste instellingen had zowel in 2007 als 2008 een sterk negatieve rentabiliteit.

De conclusie kan dus zijn dat de rijke scholen eerder rijker zijn geworden en dat slechts in geringe mate duidelijk meer geld wordt uitgegeven door instellingen met een zeer goede financiële positie.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt nagegaan of deze conclusie terecht is. Hiervoor is inzicht nodig in de factoren die bepalend zijn voor het resultaat. Daarom wordt eerst gekeken naar de totstandkoming van het resultaat in 2008.

3.2 Resultaat in 2008

De exploitatierekening of de staat van baten en lasten bestaat uit een algemeen deel (de reguliere baten en lasten), een financieel deel (de financiële baten en lasten), en een deel met bijzondere of incidentele posten. Het laatste deel is voor de meeste onderwijsinstellingen niet van toepassing.

De rijksbijdrage is de voornaamste inkomstenbron aan de batenkant en de personele lasten zijn verreweg de grootste reguliere kostenpost. De financiële baten en lasten bestaan vooral uit rentebaten of -lasten, dividenduitkeringen en de waardeverandering van effecten. Het totale resultaat is de optelling van het saldo uit baten en lasten en het saldo uit financiële baten en lasten ¹⁰⁾.

Middelbaar en hoger beroepsonderwijs

De mbo-instellingen met een matige tot voldoende financiële positie in 2006 hielden de baten en lasten in 2008 in evenwicht, maar door hoge rentelasten was het resultaat van deze instellingen negatief. De instellingen met een goede tot zeer goede uitgangspositie hadden een negatief saldo uit baten en lasten. Financiële baten zorgden echter voor een positief resultaat.

Het negatieve saldo uit baten en lasten is een aanwijzing dat instellingen met een goede

¹⁰⁾ Zie voor een compleet overzicht van de Staat van baten en lasten de Statline-tabel Onderwijsinstellingen; financiën.

financiële positie in het mbo wel degelijk hun positie inzetten om extra uitgaven aan onderwijs te doen. Aan de rentabiliteit is dit echter niet te zien. Wel moet worden opgemerkt dat er grote verschillen zijn in de resultaten van de individuele instellingen.

Staat 5
Resultaat mbo en hbo in 2008, naar financiële uitgangspositie in 2006¹⁾

	Aantal instellingen	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Rentabiliteit
	<i>abs</i>	<i>% van totale baten</i>		
Middelbaar Beroepsonderwijs				
Totaal	64	-0,2	-0,5	-0,6
Financiële positie 2006:				
Matig / voldoende	36	0,0	-1,1	-1,0
Goed / zeer goed	28	-0,5	0,6	0,1
Hoger Beroepsonderwijs				
Totaal	39	1,2	-0,5	0,8
Financiële positie 2006:				
Matig / voldoende	31	1,3	-0,6	0,6
Goed / zeer goed	8	1,2	1,1	2,2

Bron: CBS.

¹⁾ Zie tabel 2 van de bijlage voor een meer gedetailleerd overzicht van baten en lasten per categorie.

Ook in het hbo heeft het saldo uit financiële baten en lasten een grote invloed op het resultaat. Het saldo uit baten en lasten als percentage van de totale baten was voor de instellingen met een goede en een minder goede positie vrijwel gelijk, maar vooral rentebaten of juist rentelasten maakten het verschil.

Primair en voortgezet onderwijs

Zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs geldt dat de instellingen met de slechtste financiële positie in 2006 het hoogste saldo uit baten en lasten in 2008 hadden. Opmerkelijk is dat in beide sectoren de personele lasten van deze instellingen juist hoger zijn dan gemiddeld. Bij de vo-scholen wordt dit gecompenseerd door beduidend lagere materiële lasten. Bij de po-scholen die het hier betreffen, waren de totale baten (in relatie tot de rijksbijdragen) opvallend hoog. Het beleid van de instellingen met een zwakke financiële positie lijkt er in ieder geval op gericht om een positief saldo uit baten en lasten te realiseren.

De meerderheid van de besturen voor primair onderwijs had in 2006 een zeer goede financiële positie. In totaal hadden deze instellingen in 2008 een licht negatief saldo uit

Staat 6
Resultaat po en vo in 2008 naar financiële uitgangspositie in 2006¹⁾

	Aantal instellingen	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Rentabiliteit
	<i>abs</i>	<i>% van totale baten</i>		
Primair Onderwijs				
Totaal	1 246	-0,2	0,7	0,5
Financiële positie 2006:				
Matig / slecht	6	1,6	0,1	1,6
Voldoende	159	0,0	0,6	0,6
Goed	330	-0,5	0,6	0,1
Zeer goed	751	-0,2	0,9	0,7
Voortgezet Onderwijs				
Totaal	306	0,4	0,6	1,0
Financiële positie 2006:				
Matig / slecht	8	1,4	0,0	1,3
Voldoende	105	0,5	0,3	0,8
Goed	130	0,4	0,9	1,3
Zeer goed	63	-0,6	0,7	0,1

Bron: CBS.

¹⁾ Zie tabel 2 van de bijlage voor een meer gedetailleerd overzicht van baten en lasten per categorie.

baten en lasten. Dankzij rentebaten werd een positief resultaat behaald. In het voortgezet onderwijs hadden de instellingen met een zeer goede positie in 2006 ook een negatief saldo uit baten en lasten. Dit werd net voldoende gecompenseerd door inkomsten uit rente.

Uit deze informatie zou dus geconcludeerd kunnen worden dat de instellingen met een zeer goede financiële positie juist wel meer geld besteden aan onderwijs. De rentabiliteit toont dit echter niet aan door de grote invloed van de financiële baten en lasten.

Conclusie: rentebaten of rentelasten hebben een belangrijk aandeel in het resultaat

Het saldo uit financiële baten en lasten is dus een belangrijke factor voor het uiteindelijke resultaat. Instellingen met een goede financiële positie hebben over het algemeen een gunstig saldo uit financiële baten en lasten. Dat is begrijpelijk aangezien deze scholen meer geld op de bank hebben staan en minder langlopende schulden hebben. Hierdoor ontvangen ze meer en betalen minder aan rente.

Mbo-instellingen met een goede financiële positie realiseerden dankzij rentebaten een positieve rentabiliteit. De mbo-scholen met een minder goede positie boekten juist door hoge rentelasten een sterk negatief resultaat. In het hbo werd het resultaat van de instellingen met een goede positie door rentebaten extra hoog, terwijl de overige hogescholen door rentelasten juist een lager totaal resultaat noteerden.

Bijna 90 procent van alle po-besturen had in 2008 een positief saldo uit financiële baten en lasten. In het voortgezet onderwijs was dit 85 procent. In het po en vo worden nog nauwelijks (langlopende) leningen afgesloten om investeringen te financieren. Bij de meeste scholen lijkt de noodzaak daarvoor ook afwezig aangezien er nog voldoende geld in kas is¹¹⁾.

In het primair onderwijs hadden 540 instellingen in 2008 zowel een positief saldo uit baten en lasten als een positief saldo uit financiële baten en lasten. Het merendeel van deze instellingen (93 procent) heeft een goede tot zeer goede financiële positie. Ook zonder rentebaten zouden deze instellingen dus een positief resultaat behaald hebben.

De conclusie dat instellingen met een goede financiële positie extra investeren in onderwijs waardoor de lasten hoger worden dan de baten, gaat dus zeker niet voor alle instellingen op. In de volgende paragraaf worden de verschillen in resultaat van de po- en vo-scholen met de beste financiële uitgangspositie verder onder de loep genomen.

3.3 Baten en lasten van po- en vo-instellingen met een zeer goede financiële positie in 2006

In het middelbaar en hoger beroepsonderwijs hebben weinig instellingen een extreem goede (of slechte) financiële positie. In het vo, maar vooral in het po is het interessant om verder in te zoomen op de resultaten van de instellingen met een zeer goede financiële positie in 2006.

In staat 7 worden de scholen met een zeer goede uitgangspositie verdeeld op basis van de behaalde resultaten in 2007 en 2008.

Primair Onderwijs

Bijna 50 procent van de po-instellingen die op 31 december 2006 een zeer goede financiële positie hadden, realiseerde zowel in 2007 als in 2008 een positief resultaat. Een aanzienlijk aantal van 165 besturen boekten in twee achtereenvolgende jaren een rentabiliteit

¹¹⁾ Langlopende leningen komen ook minder voor in het po en vo omdat de huisvesting nog vrijwel overal onder verantwoordelijkheid van de gemeente is. Zie ook voetnoot 4.

hoger dan 3 procent. Het gemiddelde van deze instellingen kwam in 2008 zelfs uit op 6,7 procent. Het saldo uit reguliere baten en lasten leverde vooral een flinke plus op van ruim 5 procent van de totale baten. Zowel de personele als de materiële lasten zijn van deze instellingen laag. Daarbij ontvingen deze scholen ook nog een relatief hoog bedrag aan rentebaten.

Staat 7
Resultaat in 2008 van po- en vo-instellingen met een zeer goede positie in 2006¹⁾

	Aantal instellingen	Gemiddelde rijksbijdrage	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Rentabiliteit
	<i>abs</i>	<i>1 000 euro</i>	<i>% van totale baten</i>		
Primair Onderwijs					
Totaal	751	5 013	-0,2	0,9	0,7
Resultaat in 2007 en 2008:					
2 jaar sterk negatief	30	2 836	-6,9	0,5	-6,5
2 jaar negatief	81	4 663	-3,2	0,5	-2,7
1 jaar positief en 1 jaar negatief	268	5 848	-1,8	0,5	-1,3
2 jaar positief	207	5 766	0,9	1,3	2,2
2 jaar sterk positief	165	3 280	5,1	1,6	6,7
Voortgezet Onderwijs					
Totaal	63	12 140	-0,6	0,7	0,1
Resultaat in 2007 en 2008:					
2 jaar (sterk) negatief	12	16 267	-5,6	0,2	-5,4
1 jaar positief en 1 jaar negatief	17	17 767	-1,3	0,1	-1,3
2 jaar positief	12	12 461	1,2	1,6	2,8
2 jaar sterk positief	22	5 367	7,2	2,0	9,3

Bron: CBS.

¹⁾ Zie tabel 3 van de bijlage voor een meer gedetailleerd overzicht van baten en lasten per categorie.

Het aantal instellingen dat in 2007 en in 2008 een negatief resultaat boekte is beduidend kleiner. Dertig instellingen met een zeer goede financiële positie in 2006 hadden in de volgende twee jaar te maken met een fors tekort. Met een gemiddelde van 2,8 miljoen euro aan rijksbijdrage gaat het hier vooral om kleine organisaties. Opvallend bij deze instellingen zijn de hoge personele lasten. In 2008 werd bijna 96 procent van de rijksbijdragen¹²⁾ aan personeel besteed. Dat is ruim 4 procentpunt meer dan het gemiddelde in het primair onderwijs. De totale lasten kwamen vooral hierdoor ver boven de totale baten uit, met een fors negatief resultaat als gevolg.

Dit relatief hoge percentage aan personele lasten kan verschillende oorzaken hebben. Een bestuur kan, bijvoorbeeld vanwege ziektevervangings, zich genoodzaakt zien om extra personeel aan te nemen, maar er kan ook doelbewust aangestuurd zijn op het verlagen van de werkdruk of het verhogen van de kwaliteit van onderwijs. Een andere mogelijke verklaring is dat door een tegenvallende instroom van nieuwe kinderen het aantal leerlingen per klas daalt. Ook is het mogelijk dat een schoolbestuur juist bewust aanstuurt op het verkleinen van de klassen.

Bij kleine instellingen zal het aanstellen van een extra personeelslid of een sterke verandering van het aantal leerlingen per klas een groot effect hebben op de rentabiliteit. Uit de cijfers kan niet worden opgemaakt of dit door ongewenste omstandigheden komt of door doelbewust beleid van het schoolbestuur. In beide situaties bewijst de aanwezige buffer in ieder geval wel zijn dienst. Een schoolbestuur zal wel moeten zorgen dat de baten en lasten op lange termijn weer in evenwicht komen.

Voortgezet Onderwijs

Ook in het voortgezet onderwijs zijn de verschillen groot als gekeken wordt naar de instellingen met een zeer goede uitgangspositie. De instellingen die in 2007 en 2008 hoge

¹²⁾ Zie tabel 3 van de Bijlage.

rentabiliteitswaarden noteerden, kwamen in 2008 uit op een plus van ruim 9 procent. Met een gemiddelde rijksbijdrage van 5,4 miljoen euro gaat het voornamelijk om kleine vo-scholen. Naar verhouding bijzonder lage lasten, zowel aan personeel als voor materieel, zijn hiervan de oorzaak. Bovenop het voordelige saldo uit baten en lasten ontvingen deze instellingen ook nog een fors bedrag aan financiële baten (vooral rente).

Bij de instellingen met twee achtereenvolgende jaren met een (sterk) negatief resultaat vallen vooral de hoge materiële lasten op, maar ook de personele lasten waren in 2008 hoger dan gemiddeld. Dit leidde tot een rentabiliteit van -5,4 procent.

Het saldo uit financiële baten en lasten is voor de instellingen met een negatieve rentabi-liteit in 2007 en/of 2008 beperkt, terwijl er toch aanzienlijke bedragen aan rentebaten werden ontvangen. In 2008 was dat 7,4 miljoen euro. Een aantal van deze 29 instellingen had echter te maken met een forse waardedaling van effecten, die in 2008 werd afge-boekt. Dat kostte in totaal 5,2 miljoen euro. Ter vergelijking: het totale vo-velde met meer dan 300 schoolbesturen, leed in 2008 voor 10,8 miljoen euro verlies op effecten. Hoewel de financiële positie van deze 29 instellingen verslechterde waren deze aan het eind van 2008 nog altijd financieel (zeer) gezond.

4 Conclusies

Het financieel beleid van veel onderwijsinstellingen is waarschijnlijk voor verbetering vat-baar. De conclusie dat veel scholen nog steeds geld voor onderwijs onbesteed laten kan echter niet zomaar getrokken worden. De rentabiliteit van de instellingen met een goede tot zeer goede financiële positie (de rijke scholen) geeft in eerste instantie wel aanleiding om dit te veronderstellen. Het totale saldo uit baten en lasten van deze instellingen was in 2008 echter negatief, waardoor het lijkt dat de rijke scholen juist wel extra geld spenderen aan onderwijs. Het gaat hier echter om een beperkt aantal scholen waar de lasten soms ver boven de baten uitkwamen. Deze scholen hadden hierdoor flinke tekorten, zodat de reserves moesten worden aangesproken. Een groot aantal van de rijke scholen daarente-gen realiseerde wel zeer hoge resultaten, en werd dus alleen maar rijker. Van deze scho-len kan afgevraagd worden of ze inderdaad een overdreven voorzichtig financieel beleid voeren. Van de rijke scholen die wel negatieve resultaten boekten, kan op basis van alleen de cijfers in dit artikel niet worden vastgesteld of dit door onvoorziene tegenvallers komt of door doelbewust beleid om meer geld uit te geven. Het hoge eigen vermogen wordt in beide situaties in ieder geval wel benut.

Uit dit artikel blijkt dat een eensluidende conclusie voor alle scholen op basis van een enkel financieel kengetal niet zomaar getrokken kan worden. Achter een ontwikkeling van het totale saldo van baten en lasten, zitten grote verschillen per individuele school. Een genuanceerde benadering is dus nodig, bijvoorbeeld door de financiële gegevens van in-dividuele instellingen nauwgezet te bekijken. Op die manier kan ook het effect van de rentebaten of -lasten op de rentabiliteit op de juiste waarde worden geschat.

Door de huidige financiële crisis is het aannemelijk dat het saldo uit financiële baten en lasten in 2009 zal afnemen. Vooral in het voortgezet onderwijs waren de eerste tekenen hiervan in 2008 al zichtbaar. Het is de vraag of instellingen hierdoor in financiële proble-men kunnen raken. Voorlopig staat de overgrote meerderheid van de schoolbesturen er financieel nog goed voor, zodat eventuele tekorten kunnen worden opgevangen uit de reserves.

Gebruikte afkortingen

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DUO/CFI	Dienst Uitvoering Onderwijs, voorheen Centrale Financiën Instellingen
hbo	hoger beroepsonderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs: ROC's en vakinstellingen.
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
po onderwijs	Primair onderwijs (basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs)
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
vo	voortgezet onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs

Literatuur

Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (2009). Financieel beleid van onderwijsinstellingen.

Driessen, M.J. (2010). Scholen houden minder geld over. CBS-Webmagazine, 17 februari.

Ernst & Young Accountants in opdracht van projectbureau Lumpsum Primair Onderwijs (2007). Handboek jaarverslag primair onderwijs. Ernst & Young, Dordrecht.

Heezen, A.W.W. (2002). Inleiding Bedrijfseconomie voor het besturen van organisaties, 2e druk. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Klaveren, D.M. van (2007). De financiële positie van instellingsbesturen in het onderwijs 2001-2005. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg / Heerlen.

Ministerie van OCW (2008). Richtlijn Jaarverslag Onderwijs, toelichtende brochure.

Bijlage

Tabel 1
Aantal instellingen (in %) per sector naar financiële positie in 2008

	Po	Vo	Mbo	Hbo	Wo
	%				
Financiële positie in 2008:					
Slecht	0,3	2	–	3	–
Matig	1	6	16	18	7
Voldoende	13	35	61	54	50
Goed	30	38	11	10	36
Zeer goed	55	19	13	15	7

Bron: CBS.

Toelichting bij tabel 2 en 3:

In tabel 2 en 3 worden de totale baten en lasten en de personele en materiële lasten weergegeven als percentage van de rijksbijdrage. Hiermee wordt inzicht verkregen in hoeverre de rijksbijdrage toereikend is voor de uitgaven van onderwijsinstellingen. Bij het po en vo ligt het gemiddelde van de totale baten als percentage van de rijksbijdragen rond 110 procent. Dat betekent dat aan overige baten een bedrag ontvangen wordt ter grootte van 10 procent van het bedrag aan ontvangen rijksbijdragen. In het po en vo gaat het bijvoorbeeld om bijdragen van ouders. In het mbo en hbo wordt een veel groter deel uit overige inkomsten verkregen (respectievelijk 24 en 47 procent).

Het saldo van baten en lasten en de financiële baten en lasten tellen niet altijd op tot het (eind-)resultaat. Het verschil wordt veroorzaakt door bijzondere en incidentele posten. Deze posten komen vaker voor bij het mbo en hbo dan bij het po en vo. Voor een volledig overzicht van de staat van baten en lasten per sector, zie de Statline-tabel Onderwijsinstellingen; financiën.

Tabel 2
Baten en lasten in 2008 naar financiële uitgangspositie

	Aantal instellingen	Gemiddelde rijksbijdrage	Totale baten	Totale lasten	Personele lasten	Materiële lasten	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Rentabiliteit	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Resultaat
	<i>abs</i>	<i>1 000 euro</i>	% van de rijksbijdragen			% van totale baten			<i>1 000 euro</i>			
Primair Onderwijs												
Totaal	1 246	6 471	110,2	110,5	91,5	19,0	–0,2	0,7	0,5	–17	51	35
Financiële positie 2006:												
- Matig / slecht	6	2 112	118,5	116,7	97,5	19,2	1,6	0,1	1,6	39	3	41
- Voldoende	159	9 560	114,3	114,3	93,7	20,5	0,0	0,6	0,6	3	63	65
- Goed	330	8 378	109,5	110,0	91,8	18,2	–0,5	0,6	0,1	–42	53	12
- Zeer goed	751	5 013	109,1	109,3	90,4	18,9	–0,2	0,9	0,7	–10	49	39
Voortgezet Onderwijs												
Totaal	306	19 729	109,9	109,5	86,3	23,2	0,4	0,6	1,0	82	137	215
Financiële positie 2006:												
- Matig / slecht	8	58 699	108,5	107,0	88,6	18,5	1,4	0,0	1,3	865	–30	835
- Voldoende	105	18 868	109,9	109,4	85,5	23,9	0,5	0,3	0,8	102	66	174
- Goed	130	21 705	109,9	109,5	86,0	23,4	0,4	0,9	1,3	99	224	309
- Zeer goed	63	12 140	110,7	111,4	87,7	23,7	–0,6	0,7	0,1	–85	95	9
Middelbaar Beroepsonderwijs												
Totaal	64	55 689	124,0	124,2	89,7	34,6	–0,2	–0,5	–0,6	–147	–312	–415
Financiële positie 2006:												
- Matig / voldoende	36	60 768	126,1	126,1	90,6	35,5	0,0	–1,1	–1,0	–16	–834	–783
- goed / zeer goed	28	49 159	120,7	121,3	88,1	33,2	–0,5	0,6	0,1	–314	361	59
Hoger Beroepsonderwijs												
Totaal	39	54 714	147,1	145,3	104,1	41,2	1,2	–0,5	0,8	1 004	–367	649
Financiële positie 2006:												
- Matig / voldoende	31	61 810	147,4	145,5	104,5	41,0	1,3	–0,6	0,6	1 139	–571	589
- goed / zeer goed	8	27 213	145,0	143,3	100,6	42,7	1,2	1,1	2,2	478	422	878

Bron: CBS.

Tabel 3
Baten en lasten in 2008 van po- en vo-instellingen met een zeer goede positie in 2006

	Aantal instellingen	Gemiddelde rijksbijdrage	Totale baten	Totale lasten	Personele lasten	Materiële lasten	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Rentabiliteit	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Resultaat
	<i>abs</i>	<i>1 000 euro</i>	% van de rijksbijdragen			% van totale baten			<i>1 000 euro</i>			
Primair Onderwijs												
Totaal	751	5 013	109,1	109,3	90,4	18,9	-0,2	0,9	0,7	-10	49	39
Resultaat in 2007 en 2008:												
2 jaar sterk negatief	30	2 836	108,1	115,6	95,9	19,7	-6,9	0,5	-6,5	-212	15	-198
2 jaar negatief	81	4 663	107,5	111,0	92,1	18,9	-3,2	0,5	-2,7	-162	24	-137
1 jaar positief en 1 jaar negatief	268	5 848	108,9	110,9	91,2	19,7	-1,8	0,5	-1,3	-112	29	-82
2 jaar positief	207	5 766	110,0	109,1	90,1	18,9	0,9	1,3	2,2	56	83	141
2 jaar sterk positief	165	3 280	108,5	103,0	86,5	16,4	5,1	1,6	6,7	182	56	238
Voortgezet Onderwijs												
Totaal	63	12 140	110,7	111,4	87,7	23,7	-0,6	0,7	0,1	-85	95	9
Resultaat in 2007 en 2008:												
2 jaar (sterk) negatief	12	16 267	112,4	118,7	89,4	29,3	-5,6	0,2	-5,4	-1 018	32	-987
1 jaar positief en 1 jaar negatief	17	17 767	111,5	113,0	90,0	23,0	-1,3	0,1	-1,3	-263	26	-248
2 jaar positief	12	12 461	106,9	105,5	84,6	20,9	1,2	1,6	2,8	166	207	378
2 jaar sterk positief	22	5 367	110,4	102,5	82,7	19,8	7,2	2,0	9,3	424	121	550

Bron: CBS.

Tabel 4
Gemiddelde totale baten in 2008 per sector en financiële positie 2008

	Po	Vo	Mbo ²⁾	Hbo ²⁾	Wo ²⁾³⁾
<i>miljoen euro (abs 1)</i>					
Totaal:	6,5 (1246)	19,7 (306)	55,7 (64)	54,7 (39)	228,4 (14)
Financiële positie in 2008:					
Matig/slecht	3,2 (22)	38,2 (24)	70,3 (10)	121,0 (8)	
Voldoende	8,4 (157)	20,6 (107)	54,9 (39)	48,9 (21)	225,2 (8)
Goed	9,3 (379)	20,4 (116)	47,9 (15)	13,9 (10)	232,7 (6)
Zeer goed	4,6 (688)	9,3 (59)			

Bron: CBS.

¹⁾ Tussen haakjes het aantal instellingen.

²⁾ Bij het mbo, hbo en wo zijn de instellingen met een goede en zeer goede financiële positie samengeteld (bij goed).

³⁾ Bij het wo zijn de instellingen met een matige en voldoende positie samengevoegd (bij voldoende).